

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 73 87
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:
Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/96/12.13.4/523	27 februari 1996

Onderwerp: Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 11/96)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst,

mr J.C.F. Knapp
Brigade-generaal

ba.

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 8004

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DIS/96/12.13.4/523 d.d. 27 februari 1996

AAN:

Ministerie van Algemene Zaken
t.a.v. Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. kol [REDACTED] d.t.v. HPMV

INTERN:

HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HMA
CIC
Archief

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 8004

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST/CO
Afdeling Inlichtingen

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

11/96

(Afgesloten 271200A FEB 1996)

Conclusie/voorzicht

De Bosnisch-Servische president Karadzic lijkt weer aan invloed te winnen in zijn machtsstrijd met zijn Servische ambtgenoot Milosevic. Hij slaagt er echter tot op heden slechts in geringe mate in zijn machtspositie in west-Bosnië te versterken.

De plv bevelhebber van de Bosnisch-Servische strijdkrachten Gvero is kennelijk vervangen, vermoedelijk omdat hij te zeer op de hand van Milosevic was. De VRS heeft duidelijk gemaakt dat een definitieve beslissing over de volledige hervatting van de samenwerking met IFOR door het Bosnisch-Servische parlement moet worden genomen. Dit kan een indicatie zijn dat de VRS meer dan voorheen het primaat van het politieke gezag wil erkennen.

Recente uitspraken van Serviërs uit oost-Slavonië wijzen erop dat dezen niet bereid zijn uitvoering te geven aan kernelementen in het verdrag van Erdut. Een mislukking van het UNTAES-mandaat en een gewapende confrontatie tussen de SVK en de Kroatische strijdkrachten blijven tot de mogelijkheden behoren.

Bosnië-Herzegovina

De Bosnische president Izetbegovic is vorige week in een ziekenhuis in Sarajevo opgenomen met, naar verluidt, hartklachten. Inmiddels is zijn plaatsvervanger Ganic door het Bosnische presidium tijdelijk belast met de taken van Izetbegovic. Gelet op zijn leeftijd (70) en zijn inspanningen van de afgelopen jaren is het zeer waarschijnlijk dat Izetbegovic oververmoeid is. Hoewel Izetbegovic de laatste tijd sterk is bekritiseerd vanwege een autoritaire en ondemocratische regeerstijl, is er vooralsnog geen reden om aan te nemen dat zijn ziekte een voorbode van zijn definitieve vervanging is of dat zijn taken blijvend zullen worden verminderd. Dat Ganic is benoemd tot waarnemend president, is niet verwonderlijk. Als plaatsvervangend presidiumvoorzitter was Ganic de meest voor de hand liggende keus. Bovendien is er sprake van grote politieke verwantschap tussen beide functionarissen. Hoewel Izetbegovic voortdurend probeert de twee hoofdstromingen in zijn partij SDA, te weten de meer islamitisch georiënteerde onder Ganic en de meer seculiere die tot voor kort werd vertegenwoordigd door ex-premier Silajdzic, in balans te houden, vertoont hij een zekere voorkeur voor eerstgenoemde. Dat deze aan invloed heeft

gewonnen, is gebleken uit het recente ontslag van Silajdzic en diens verstoting uit de SDA. Aangenomen wordt dat het Bosnische beleid onder Ganic in het algemeen nauwelijks zal afwijken van wat onder Izetbegovic te verwachten zou zijn.

Bosnisch-Kroatische eenheden hebben vorige week bij Jajce (centraal-Bosnië) een aantal Iraniërs gearresteerd. Het ging om ongewapende personen die zich ten tijde van hun arrestatie in een civiele bus bevonden. Zelf verklaarden zij dat zij in Bosnië-Herzegovina waren om de feestelijkheden ter gelegenheid van het einde van de vastenmaand Ramadan te vieren. Hoewel de Bosnische Kroaten vermoedelijk bevreesd zijn dat het in werkelijkheid om Iraanse militaire deskundigen gaat, die de Bosnische Moslims als instructeur bijstaan, is niet uitgesloten dat de door de betreffende personen gegeven verklaring juist is. Naast militaire adviseurs is ook een groot aantal vrijwilligers uit vele landen actief in Bosnië-Herzegovina op cultureel, economisch of humanitair gebied. Hun aanwezigheid vormt geen schending van het akkoord van Dayton, dat slechts de aanwezigheid van buitenlandse militairen op Bosnisch grondgebied verbiedt. Overigens zullen de Kroaten de aanwezigheid van de genoemde Iraniërs, ook als hun verklaring op waarheid berust, zien als een bedreiging. Eén van de belangrijkste argumenten die zij gebruiken om hun verzet tegen Moslim-dominantie te verklaren, is de vrees voor islamitisch fundamentalisme. Daarom zal het incident bij Vitez zeker niet bevorderlijk zijn voor de samenwerking in Federatie-kader.

De plv bevelhebber van de Bosnisch-Servische strijdkrachten (VRS), Tolimir, heeft verklaard dat zijn eenheden de contacten met IFOR pas zullen normaliseren als de twee topmilitairen van de VRS worden vrijgelaten die eerder deze maand door de Bosnische Moslims waren gearresteerd en vervolgens waren overgedragen aan het Internationale Tribunaal. Overigens onderstreepte hij dat een definitieve beslissing over de hervatting van de samenwerking met IFOR moet worden genomen door het Bosnisch-Servische parlement, dat dezer dagen vergadert. De uitspraak van Tolimir staat haaks op de afspraken die vorig weekeinde zijn gemaakt tijdens onderhandelingen in Rome, waarbij ook de Bosnisch-Servische politieke leiding was vertegenwoordigd. Vóór de arrestatie van de twee genoemde topmilitairen heeft de VRS zich in het algemeen coöperatief opgesteld bij de uitvoering van de (militaire) bepalingen van het vredesverdrag. Vermoedelijk houdt de uitspraak van Tolimir nauw verband met de bezwaren die vele VRS-militairen toch houden tegen het vredesakkoord van Dayton en hun twijfels aan de neutraliteit van NAVO/IFOR. Opmerkelijk is ook de expliciete verwijzing naar het Bosnisch-Servische politieke gezag, en in het bijzonder het parlement. In het verleden heeft de VRS-top gestreefd naar een zekere onafhankelijkheid van de politieke leiding, hetgeen één van de bronnen van wrijving tussen president Karadzic en legerleider Mladic was. Tolimir wil met zijn opmerking de verantwoordelijkheid voor het herstel van de betrekkingen met IFOR duidelijk bij Karadzic c.s. leggen. Zijn uitspraak kan echter ook een indicatie zijn dat de VRS in de toekomst meer dan voorheen het primaat van het politiek gezag wil erkennen.

Opmerkelijk is verder de hoedanigheid van Tolimir. In de jongste berichten wordt hij aangeduid als plaatsvervangend bevelhebber van de VRS. Tot dusver werd deze positie bekleed door GenMaj Gvero. De jongste berichten wijzen er derhalve op dat Gvero is vervangen. Dit kan verband houden met aanwijzingen dat de Servische president Milosevic Gvero naar voren wilde schuiven als opvolger van

de huidige VRS-bevelhebber Mladic. Milosevic zou Mladic willen vervangen in verband met diens verzet tegen het Dayton-akkoord. Bovendien zou de vervanging van Mladic door Gvero, ondanks de wrijvingen tussen Mladic en Karadzic, ook de positie van laatstgenoemde verder aantasten. Dat integendeel juist Gvero kennelijk is vervangen, wijst erop dat de invloed van Karadzic op de VRS nog ruimschoots opweegt tegen die van Milosevic.

De vorige functie van Tolimir is onbekend; in de officiële terminologie werd hij aangeduid als "assistent van bevelhebber Mladic". Gezien deze onduidelijkheid, en gezien het feit dat hij in het vroegere Joegoslavische Volksleger belast was met functies op het gebied van contra-inlichtingen, wordt aangenomen dat Tolimir in ieder geval tot voor kort de leiding had over de inlichtingendienst van de VRS. Er is nog geen aanwijzing of hij deze positie nog steeds bekleedt, of zo niet, wie hem in deze functie heeft opgevolgd.

De Bosnisch-Servische Socialistische Partij (SPS) heeft scherpe kritiek geuit op Karadzic, omdat deze onlangs de opstelling van de Bosnisch-Servische premier Kasagic in de onderhandelingen in Rome van vorig weekeinde heeft veroordeeld. Volgens de betreffende verklaring diende de opstelling van Kasagic de belangen van de Bosnisch-Servische bevolking en doet de kritiek van Karadzic daar afbreuk aan. De SPS is een zusterpartij van de gelijknamige Servische regeringspartij van Milosevic, die reeds geruime tijd in een machtsstrijd met Karadzic is verwickeld. De verklaring van de Bosnische SPS en de kritiek op Karadzic moeten derhalve ook in dat kader worden gezien. Opmerkelijk is echter de impliciete steun aan Kasagic die uit deze verklaring spreekt. Kasagic is door Karadzic zelf benoemd tot premier in een poging de kritiek vanuit Banja Luka, de belangrijkste "Servische" stad in west-Bosnië (waarvandaan Kasagic afkomstig is), op zijn beleid te pareren. Daarom werd aangenomen dat Kasagic op de hand van Karadzic is. Desondanks blijkt dat zijn opstelling in Rome op kritiek stuit van de Bosnisch-Servische president en wordt gesteund door Milosevic. Dit duidt derhalve op verdeeldheid tussen de Bosnisch-Servische premier en president.

Met betrekking tot Banja Luka is nog steeds sprake van een impasse over de vervulling van de burgemeesterspost. Zoals reeds eerder gemeld doet Karadzic pogingen de huidige burgemeester, Rajic, te vervangen om zijn eigen positie in west-Bosnië te verstevigen. De gemeenteraad heeft echter de door Karadzic genomineerde kandidaat afgewezen en een eigen kandidaat gesteld, die echter weer niet de goedkeuring van Karadzic kan wegdragen. Karadzic heeft al een aantal burgemeesters in "Servisch" west-Bosnië vervangen, maar kennelijk is het verzet tegen soortgelijke pogingen in Banja Luka zelf groter en/of beter georganiseerd. De ontwikkelingen in die plaats kunnen derhalve een graadmeter worden voor de positie van Karadzic in west-Bosnië in het algemeen.

De uittocht van Serviërs uit Sarajevo blijft in omvang toenemen en wordt nu ook formeel gecoördineerd en aangemoedigd door de Bosnisch-Servische regering. Deze beoogt alle Serviërs uit de Bosnische hoofdstad te laten vertrekken. Daarentegen heeft Milosevic de Bosnische Serviërs opgeroepen in Sarajevo te blijven. Hij stelt dat Izetbegovic hem heeft toegezegd dat de veiligheid van de Serviërs in de Bosnische hoofdstad gegarandeerd is. Het vertrek van de Serviërs uit Sarajevo en met name de rol van de Bosnisch-Servische leiding daarbij staan haaks op de uitkomst van de recente

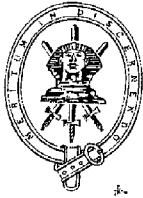
onderhandelingen in Rome, waarbij juist afspraken waren gemaakt over de etnische en bestuurlijke integratie in Sarajevo. De opstelling van de RS-leiding wijst erop dat zij zich blijft verzetten tegen het herstel van het Bosnische gezag over een multi-etnisch Sarajevo. Het vertrek van alle Serviërs uit Sarajevo zou de demografische basis voor de Servische aanspraken op (controle over) tenminste een deel van de stad wegnemen.

De oproep van Milosevic houdt zonder enige twijfel verband met diens rivaliteit met Karadzic. Daarnaast poogt hij door openlijke steun aan het verdrag van Dayton en de uitvoering daarvan zijn internationale aanzien te verbeteren. Dit moet de normalisering van de internationale betrekkingen van "Joegoslavië" versnellen. Denkbaar is dat hij daarmee ook wil voorkomen in een later stadium wellicht te worden aangeklaagd wegens oorlogsmisdaden. Aangenomen wordt dat de meeste Bosnische Serviërs gehoor zullen geven aan het bevel van de RS-leiding en de oproep van Milosevic naast zich neer zullen leggen. Dit zal het vredesproces ernstig compliceren en de beoogde samenwerking tussen Moslims en Serviërs, die toch al twijfelachtig was, nog verder bemoeilijken. Het zou bovendien een nieuwe indicatie vormen dat de macht van Karadzic over de Bosnische Serviërs nog steeds aanzienlijk is. Enkele maanden geleden waren er indicaties dat Milosevic zijn invloed in de RS had uitgebreid en de val van Karadzic op handen was. Sinds enkele weken lijkt de Bosnisch-Servische leider echter weer aan invloed te winnen.

De regering van Herceg-Bosna, de "Kroatische Gemeenschap" in Bosnië-Herzegovina, heeft aangekondigd dat de dagelijkse leiding over haar activiteiten vooralsnog in handen zal liggen van vice-premier Coric. Als reden werd gewezen op de "drukke werkzaamheden" van premier Prlic. Deze werkzaamheden zijn vooral het gevolg van het feit dat Prlic tevens minister van Buitenlandse Zaken is in de nieuwe centrale Bosnische regering. Uit de mededeling blijkt dat hij in ieder geval formeel voorlopig beide functies wil blijven uitoefenen. Naar verwachting zal Prlic in dat kader geconfronteerd worden met belangentegenstellingen. Immers, als Bosnisch minister van Buitenlandse Zaken wordt hij geacht de etnische en bestuurlijke integratie van de drie bevolkingsgroepen te bevorderen, terwijl hij als premier van Herceg-Bosna juist Kroatische belangen zou moeten nastreven. Hij lijkt vooralsnog prioriteit te geven aan eerstgenoemde functie. Uit het genoemde kabinetsbesluit kan tevens worden opgemaakt dat "Herceg-Bosna", hoewel het recentelijk de opheffing als republiek heeft aangekondigd, vooralsnog wil blijven bestaan als orgaan voor de behartiging van de belangen van de Bosnische Kroaten. In het verleden is gebleken dat het daarbij vooral ging om het behoud van controle over de "Kroatische" gebieden in Bosnië-Herzegovina. Vooralsnog wordt er van uitgegaan dat deze doelstelling niet zal veranderen en het optreden van alle Bosnisch-Kroatische functionarissen zal bepalen.

Kroatië

De leider van het team dat namens de Serviërs uit oost-Slavonië onderhandelt over herintegratie van dat gebied in het Kroatische staatsverband, Milanovic, heeft gesteld dat geen Kroatische politiefunctionarissen deel zullen mogen uitmaken van de gemengde politie-eenheden die op korte termijn onder auspiciën van de VN (UNTAES) in oost-Slavonië moeten gaan patrouilleren. In zijn visie zouden deze uitsluitend bestaan uit Servische politie en UNTAES-personeel. Bovendien heeft de bevelhebber van de Servische strijdkrachten in oost-Slavonië (SVK), Loncar, verklaard dat zijn eenheden volledig

operationeel zullen blijven totdat de SG van de VN, Ghali, en diens afgevaardigde voor oost-Slavonië, Klein, zich openlijk garant stellen voor de veiligheid van de bevolking van oost-Slavonië. Zelfs in dat geval zou volgens Loncar de demilitarisering van de SVK uitsluitend op vrijwillige basis kunnen plaatsvinden en zouden ook na demilitarisering de betreffende eenheden niet geheel worden opgeheven.

De uitspraken van Milanovic (een voormalig vice-minister van Defensie van de Krajina) en Loncar staan haaks op de overeenkomst van Erdut, waarin onder meer is voorzien in gemengde patrouilles mét deelname van Kroatische politie, en in demilitarisering van de SVK zodra UNTAES zichzelf operationeel verklaart (naar verwachting medio mei). De uitspraken geven eens te meer aan dat de Serviërs uit oost-Slavonië, die het verdrag van Erdut slechts onder grote buitenlands-politieke druk hebben ondertekend, in de praktijk niet bereid zijn uitvoering aan kernelementen van het verdrag te geven. De Kroatische regering heeft herhaaldelijk aangegeven groot belang te hechten aan een zo spoedig mogelijk begin van de activiteiten van Kroatische ambtenaren in oost-Slavonië en aan demilitarisering van de SVK, waarbij in haar visie UNTAES een actieve rol dient te spelen. De uitspraken van Loncar en Milanovic onderstrepen dat er nog steeds geen sprake is van toenadering tussen Serviërs en Kroaten over deze kwesties. Een mislukking van het UNTAES-mandaat en -daarmee samenhangend- een gewapende confrontatie tussen de SVK en de Kroatische strijdkrachten blijft derhalve alleszins tot de mogelijkheden behoren.

Er is in toenemende mate sprake van een media-oorlog tussen de regeringspartij HDZ van president Tudjman en de meest prominente oppositie-partijen. Laatstgenoemden hebben Tudjman in een recente open brief beschuldigd van despotisme en pogingen de democratie in het land uit te hollen. Op zijn beurt heeft de president gesteld dat de oppositie in samenwerking met (niet nader genoemde) "buitenlandse kringen" de wettige regering omver wil werpen. Aanleiding tot deze propaganda-slag is de nog altijd niet opgeloste kwestie rond het burgemeesterschap van Zagreb. Zoals bekend heeft de oppositie de meerderheid in de gemeente- en regiораad van Zagreb behaald. Desondanks heeft Tudjman gebruik gemaakt van zijn wettelijke recht de door de oppositie genomineerde kandidaten voor het burgemeesterschap van de stad te verwerpen. Tudjman heeft verklaard de hoofdstad door de HDZ te willen laten besturen. Deze kwestie was voor de oppositie aanleiding tot de genoemde beschuldigingen.

De wederzijdse aantijgingen kunnen niet los worden gezien van de later dit jaar te houden Kroatische presidentsverkiezingen. Gezien het feit dat de parlamentsverkiezingen van vorig jaar een voor Tudjman tegenvallend resultaat opleverden, is denkbaar dat hij de oppositie in diskrediet wil brengen teneinde zijn herverkiezing zeker te stellen. Overigens bestaat de kans dat hij door zijn kritiek de diverse oppositiegroeperingen juist nauwer tot elkaar brengt.

Servië/Montenegro

Een tot dusverre onbekende groepering, het "Bevrijdingsleger voor Kosovo", heeft zich verantwoordelijk gesteld voor de recent gemelde bomaanslagen op een aantal vluchtelingenkampen voor Serviërs in die provincie. Doel zou zijn de onafhankelijkheid van Kosovo te bewerkstelligen. Denkbaar is dat de betreffende aanslagen inderdaad zijn gepleegd door naar onafhankelijkheid strevende Kosovo-

[REDACTED]

Albanezen. Dit kan dan verband houden met eerdere indicaties dat een aantal, vooral jongere, Albanezen in toenemende mate ontevreden is met het lijdzaam verzet tegen de Servische onderdrukking in Kosovo zoals dat wordt bepleit door de belangrijkste partij van de Albanezen, de LDK. Mogelijk om die reden heeft de "Joegoslavische" president Lilic tijdens een bezoek dat hij deze week aan Kosovo bracht, de Serviërs in Kosovo opgeroepen de aanslagen niet als aanleiding te gebruiken voor represailles tegen de Albanezen. Daarbij moet worden onderstreept dat het in de huidige omstandigheden, waar een normalisering van de internationale positie van "Joegoslavië" binnen afzienbare tijd tot de mogelijkheden behoort, een escalatie van etnische conflicten in Kosovo niet in het belang van Lilic c.s. is.

Evenzeer is echter denkbaar dat de aanslagen in scène zijn gezet door Serviërs die een verscherping van de etnische tegenstellingen in Kosovo nastreven. In dat geval kan de uitspraak van Lilic erop wijzen dat het een initiatief van lokale Serviërs betreft, dat niet noodzakelijkerwijs de goedkeuring van de centrale "Joegoslavische" overheden heeft. Mogelijk bestaat er een verband met eerdere berichten dat de extreem-nationalistische oorlogsmisdadiger Arkan onlangs heeft aangekondigd zijn hoofdkwartier van oost-Slavonië naar Kosovo te verplaatsen.